

СЕКЦІЯ

УКРАЇНЬСЬКА ФІЛОСОФІЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

О.О.Олександров, студ., КНУТШ, Київ
oleksandrov@univ.kiev.ua

УКРАЇНЬСЬКА СОЦІОКУЛЬТУРНА САМОІДЕНТИЧНІСТЬ: ВЕСТЕРНІЗАЦІЯ VERSUS ІЗОЛЯЦІОНІЗМ?¹

²Термін *ідентичність* у сучасних дослідженнях використовується настільки широко, настільки розпливчато, що як слушно твердить П.Бурдьє, він “просто –таки “вислизає з рук” під час спроб вхопити і точно визначити його зміст” [Бурдьє П. *Описувать и предписывать. Заметки об условиях возможности и границах политической действительности* // Логос, 4–5 (39). 2003. – с. 34]³. Розбіжності спостерігаються у розумінні природи цього явища, його структури, її (ідентичності) реалізації та застосуванні у вигляді конкретних втілень. Справа ускладнюється й тим, що значна кількість дослідників вживає термін ідентичність, а також словосполучення на позначення її різновидів (соціокультурна, національна, релігійна тощо) як щось самозрозуміле, таке, що не потребує визначень.

Щоб не повторювати їх помилок, ми в даному тексті будемо надавати поняттю соціокультурної ідентичності таке розуміння: соціокультурна *ідентичність* – це *найвищий та найширший рівень особистісної само ідентифікації, тобто такого психологічного процесу за допомогою якого певний суб'єкт, набуває та присвоює певні якості, атрибути іншого суб'єкту/ об'єкту і перетворює себе, цілком або частково за їхнім взірцем, при цьому він (суб'єкт) починає сприймати себе унікальним, когерентним (зв'язаним), єдиним у часі та просторі.* [Психоаналитические термины и понятия: Словарь/ Под. ред. Б.Э. Мура и Б. Д. Файна/ Пер. с англ. – М., 2000. – с. 304]. Зважаючи на тему нашого дослідження, ми вважаємо за доцільне також виділити такі *три основні теоретичні моделі (типи)* соціокультурної ідентичності: 1) “*культурну*”, яка тлумачить самоідентичність, як наслідок дії етнокультурних факторів, які мають значну тривалість у часі (таких як спільна історична спадщина, спільна мова, спільна релігія); 2) “*інструментальну*”, у межах якої ідентичність розглядається як результат політичного чи економічного розрахунку, що базуються на власних інтересах, і, зрештою, 3) “*громадянську*” (“*civic*”) модель, яка розглядає ідентичність, як сутність, що заснована на домовленостях (конвенціях), щодо норм політичного співіснування.

Достатньо поширеною є думка, щодо новітньої української самоідентичності, що її сучасний розвиток здійснюється у протистоянні і суперництві двох, часто взаємовиключаючих тенденцій – *вестернізації (європеїзації) і ізоляціонізму.*

Вестернізацію можна визначити, як активне освоєння, запозичення і ототожнення України, як держави, українського народу, домінуючих в нашій державі цінностей із Європою, європейськими народами, європейським суспільно–політичним і культурно–ціннісним полем. Ця тенденція пов'язана із (1) культурно–історичними зв'язками й географічною близькістю України

¹**(Українська)** Тут просимо вказати: *напря́м* (обрану вами секцію, круглий стіл чи методологічний семінар); *прізвище, ім'я, по-батькові* (останні у вигляді ініціалів); ваш *поточний академічний статус*: вчений ступінь та вчене звання (якщо є); *місце навчання* (назва вузу); *місто знаходження вузу*; *e-mail*; *тему доповіді.*

(Русский) Здесь просим указать: *направление* (избранную вами секцию, круглый стол или методологический семинар); *вашу фамилию, имя, отчество* (последние в виде инициалов); ваш *текущий академический статус*: ученая степень и ученое звание (если есть); *место обучения или работы* (название вуза); *город расположения вуза*; *e-mail*; *тему доклада.*

²**(Українська)** Тези мають бути обсягом до 1 сторінки формату А4, кегль 10 шрифт Arial, одинарний інтервал між рядками.

(Русский) Объем тезисов до 1 стр. формата А4, кегль 10 шрифт Arial, междустрочный интервал – одинарный.

³**(Українська)** Посилання - в квадратних дужках після цитування в тексті: прізвище, ініціали та назва, номер сторінки (якщо є) - з вирівнюванням по центру українською мовою .

(Русский) Ссылка - в квадратных скобках после цитирования в тексте: *фамилия, инициалы и название, номер страницы* (если есть) - с выравниванием по центру на русском либо английском языках.

до країн–учасниць Європейського союзу; (2) декларативно проголошеним, на рівні керівництва держави, курсом України до Європейського союзу й загалом до “Євроатлантичної спільноти”; (3) збільшенням впливу на український медіа–простір “соціокультурної продукції” західної індустрії розваг; (4) не завжди раціональним (скоріше ірраціональним!) ототожненням в масовій свідомості громадян понять “Європа”, “Європейський союз” з поняттями , – “сучасність”, “демократичність”, “розвиненість” тощо.

Ізоляціонізм – це своєрідна соціокультурна відповідь на вестерналізацію, яка однак має зв’язок з глибинними пластами соціокультурної ідентичності українського народу (особливо для Східної і Центральної України). Він пов’язаний, з одного боку, з властивим українцям комплексом власної вищості/меншовартості, конфесійною приналежністю й роками радянської пропаганди, коли “соціалістичний світ” протиставлявся “капіталістичному світу”.

На нашу думку, й та і інша тенденція (вестернізація і ізоляціонізм), в своїх крайніх проявах, є радше *негативними ніж позитивними факторами, для розвитку власної соціокультурної ідентичності України*. З одного боку *вестернізація*, яка далеко не тотожна плуралізації, призводить до залежності України, її власної культури від європейських соціокультурних надбань, а разом із ними від західних політичних ідеологій, “поглядів на світ” – це може призвести до значного сповільнення або навіть знищення внутрішніх імпульсів соціокультурного розвитку. З іншої сторони, *крайній ізоляціонізм* може призвести до стагнації української культури, її аж занадто щільної закритості, виключення України, її культури із світового контексту, виродженням в “культурний догматизм” і постійне повторювання, копіювання соціокультурних зразків минулого. Як бачимо, ці обидва сценарії розвитку загалом не дуже позитивні. Чи є ще якісь альтернативи?

Нашою гіпотезою, є твердження згідно якому *для повноцінного розвитку української соціокультурної ідентичності, ми повинні притримуватись певного балансу між вестернізацією і ізоляціонізацією, котрий пов’язаний із різним ступенем “відкритості” і “закритості”, для світу, виділених нами різних типів ідентичності й їх взаємодії у межах однієї спільноти*. Для успішного втілення такої стратегії потрібно:

(1) Знизити зовнішні ризики і впливи на власну культурну ідентичність шляхом посилення цілеспрямованої державної політики на користь всього українського у медіа–сфері, школі, університеті; підтримка української книжки, пісні, кіноіндустрії, шляхом зниження, а краще взагалі відміни будь–яких податкових зборів з цього сектору; активним розвитком українського сегменту Інтернету (Ua.net) тощо.

(2) Обмежити розвиток спільної європейської ідентичності чи будь–якої іншої “міжнародно–політичної” виключно рівнем “інструментальної”;

(3) В громадянській сфері розвивати демократію з українською специфікою.